

НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
СЕКЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

Матеріали XXI міжнародної
науково-практичної конференції

15–16 листопада 2023 р.

м. Київ

НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
СЕКЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

Матеріали
XXI міжнародної науково-практичної конференції
15–16 листопада 2023 р.

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	4
СПІЛЬНИМИ ЗУСИЛЛЯМИ НАБЛИЖАЄМО ПЕРЕМОГУ	7
Остапенко Тетяна	
БІБЛІОТЕКИ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ: РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ У 2022 ТА 2023 РОКАХ	10
Киричок Ірина	
НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ВИДАННЯ З ПРОБЛЕМ СТАНУ ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ В ФОНДАХ ННМБУ: 2014–2023 рр.	14
Пасько Ірина	
ІНФОРМАЦІЙНІ СЕРВІСИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ НАУКОВІЙ МЕДИЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ	16
Мусієнко Тетяна	
ДОСВІД СТВОРЕННЯ ХАБУ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ У НАУКОВІЙ МЕДИЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ ЧЕРКАСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ	20
Діхтярук Ліліана	
СТРАТЕГІЇ БІБЛІОТЕК: НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБЛЕННЯ І ВАЖЛИВІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ	22
Солоїденко Галина	
ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ НААН ПІД ЧАС ВІЙНИ: НОВІ РЕАЛІЇ, НОВІ ПРІОРИТЕТИ	24
Татарчук Людмила	
ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СУПРОВІД НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПИТАНЬ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	26
Самчук Лариса	
ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У ПОДОЛАННІ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ 2022–2023 рр.	29
Кірішева Олена	
НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РОБОТА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ	34
Клименко Оксана, Сокур Олена	
ЛІКАРІ ГАЛИЧИНИ. ДОКТОР ТЕОДОЗІЯ ТУНА–НАДРАГА	36
Надрага Марта	
РОБОТА З ФОНДАМИ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК В КОНТЕКСТІ «СТРАТЕГІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ»	38
Науменко Світлана	
РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ДОПОМОГУ НАУКОВЦЮ	40
Кіселиця Ганна	
ІМІДЖ ТА ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ БІБЛІОТЕКАРЯ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ . . .	42
Васюха Людмила, Гетманчук Вікторія, Васькевич Ангеліна	
ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ БІБЛІОТЕКОЮ: ОБРАЗ СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА	44
Кулієва Тамара	
АКТУАЛЬНІСТЬ МЕДІАІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ПДМУ	47
Боровик Ольга, Шишова Галина	
ПРОМОЦІЯ ЗДОРОВ'Я: ПРОЄКТИ І ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ	50
Кирий Світлана	
МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК: АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА КОНТРАВЕРСІЙНІ РОЗДУМИ . . .	52
Бондарчук Ярослава	
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКИХ АКУШЕРСЬКИХ ШКІЛ ЗА КНИГАМИ З ФОНДУ РІДКІСНИХ ВИДАНЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ВНМУ ІМЕНІ М. І. ПИРОГОВА	54
Щукіна Лариса, Мельник Майя	

ВІДДІЛ МЕДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОУНБ В УМОВАХ ВІЙНИ	58
Козак Ірина	
ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВІ СИСТЕМИ НА САЙТІ БІБЛІОТЕКИ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	60
Гімчинська Олена	
ДОСТУП ДО СВІТОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВІТЧИЗНЯНОЇ МЕДИЦИНИ НАУКОВОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ	62
Панфілова Алла	
БІБЛІОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК СКЛАДОВА МЕДИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА	65
Смольницька Валентина, Мельничук Ірина	
ПРО РОЛЬ ЖІНОК В ІСТОРІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ МЕДИЦИНИ	67
Харченко Валентина	
ДУХОВНА ГАРМОНІЯ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ ПРОФЕСОРА ЄВГЕНА ТИМОФІЙОВИЧА СКЛЯРЕНКА	71
Немирович–Булгакова Оксана	
ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИВАТНИХ КОЛЕКЦІЙ ВІДОМИХ ВЧЕНИХ-МЕДИКІВ У ФОНДАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ	74
Правоверова Лілія	
ЕВОЛЮЦІЯ ФУНКЦІЙ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ЗДМФУ ТА ЇЇ РОЛЬ У СУЧАСНОМУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ	77
Катаннікова Анастасія, Тюркеджи Наталія	
ПЕРІОДИЧНЕ ВИДАННЯ ДЛЯ ПУБЛІКАЦІЙ МЕДИКАМ	79
Полякова Олена	
ІМІДЖЕВИЙ РЕЙТИНГ БІБЛІОТЕКИ ДУ «ІНСТИТУТ ПАТОЛОГІЇ КРОВІ ТА ТРАНСФУЗІЙНОЇ МЕДИЦИНИ НАМН УКРАЇНИ»	82
Сільник Лариса, Тарасюк Олександра, Примак Софія, Новак Василь	
УЧАСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ В ПІДГОТОВЦІ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В ДУ «ІНСТИТУТ НЕЙРОХІРУРГІЇ ІМЕНІ АКАД. А. П. РОМОДАНОВА НАМН УКРАЇНИ»	84
Кричун Світлана	
ВІЙСЬКОВА МЕДИЦИНА В ННМБУ: ОСТАННІ НАДХОДЖЕННЯ ДО ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ	86
Бондар Людмила	
ПРАКТИКА СТВОРЕННЯ НОВОГО РЕПОЗИТАРІЮ	88
Шкода Юрій	
ВИДАТНИЙ ПОЛЬСЬКИЙ ЛІКАР, ЗАСЛУЖЕНИЙ ПРОФЕСОР, БЛИСКУЧИЙ ВЧЕНИЙ АНДЖЕЙ ЩЕКЛИК	90
Шарий Оксана	
ІСТОРІЯ ЗАСНУВАННЯ ТА РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ В СТАНОВЛЕННІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ КЛІНІЧНОЇ ЛІКАРНІ «ФЕОФАНІЯ»	92
Фесюк Леся	
ПРЕЗЕНТАЦІЇ, ЯКІ ПРОЗВУЧАЛИ НА КОНФЕРЕНЦІЇ, АЛЕ НЕ УВІЙШЛИ ДО МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ	94

БІБЛІОТЕКИ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ: РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ У 2022 ТА 2023 РОКАХ

Киричок Ірина

директорка

Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету,
м. Харків

Анотація. В роботі представлено аналіз подвійного анкетування «Бібліотеки закладів вищої медичної освіти під час війни», проведеного серед бібліотек медичних університетів державної форми власності у 2022 та 2023 роках. Узагальнено діяльність бібліотек за півтора роки повномасштабної російської воєнної агресії проти України, негативні наслідки та позитивні зміни, що відбулись у цей період, виклики, які постали перед університетськими бібліотеками, та їх подолання.

Ключові слова: бібліотеки медичних університетів, заклади вищої медичної освіти, ЗВМО, російська воєнна агресія проти України, діяльність під час війни, анкетування.

Медичні бібліотеки та бібліотеки медичних університетів, в тому числі і фармацевтичних, відіграють важливу роль у забезпеченні належної медичної допомоги та підготовці медичного персоналу, зокрема під час будь-яких кризових подій, сприяючи збереженню життів та здоров'ю людей. Організація роботи університетської медичної бібліотеки під час невизначених реалій потребує особливого підходу, гнучкості та готовності оперативного адаптуватись до обставин, що швидко змінюються, зокрема під час військових конфліктів.

З метою вивчення діяльності бібліотек медичних вишів після широкомасштабного нападу російських військ на Україну 24 лютого 2022 року проведено онлайн-анкетування «Бібліотеки закладів вищої медичної освіти під час війни», в якому взяли участь 14 з 15 бібліотек медичних університетів державної форми власності (окрім бібліотеки Луганського державного медичного університету, з якою втрачено зв'язок через окупацію країною-агресоркою), а саме:

1. Буковинського державного медичного університету, м. Чернівці (БДМУ)
2. Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова (ВНМУ)
3. Дніпровського державного медичного університету (ДДМУ)
4. Донецького національного медичного університету, м. Лиман (ДНМУ)
5. Запорізького державного медико-фармацевтичного університету (ЗДМФУ)
6. Івано-Франківського національного медичного університету (ІФНМУ)

7. Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (ЛНМУ)
8. Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, м. Київ (НМУ)
9. Національного університету охорони здоров'я імені П. Л. Шупика, м. Київ (НУОЗ)
10. Національного фармацевтичного університету, м. Харків (НФаУ)
11. Одеського національного медичного університету (ОНМУ)
12. Полтавського державного медичного університету (ПДМУ)
13. Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (ТНМУ)
14. Харківського національного медичного університету (ХНМУ).

Анкетування проводилось у серпні–вересні 2022 року – через півроку від початку повномасштабного вторгнення російських військ, та серпні–вересні 2023 року – рік потому від першого анкетування, коли продовж півтора роки український народ протистояв російській воєнній навалі. Анкета містила 16 питань, серед яких: Чи працює бібліотека під час війни, а якщо не працює, то що стало причиною? В якому форматі працює бібліотека (тільки дистанційно, тільки на робочих місцях, чи у змішаному форматі і який відсоток співробітників працює відповідно)? Які виробничі процеси бібліотека підтримує, зокрема пріоритетні під час війни, та чи веде волонтерську діяльність (яку саме)? Чи зазнала бібліотека та/або університет пошкоджень або руй-

нувань? Які інновації та досвід враховано чи впроваджено з огляду на практику роботи під час повномасштабної війни? Які зміни позитивного та негативного характеру (управлінські, організаційні, структурні, кадрові тощо) відбулися?

Важливо відмітити, що на питання «Чи зазнала бібліотека або університет пошкоджень чи руйнувань?» отримано відповіді, що зазнали пошкоджень бібліотека НУОЗ та корпуси вишів – ДНМУ і ХНМУ.

За результатами анкетування – жодна з 14 бібліотек не припинила роботу під час воєнного стану: у 2022 р. – виключно на робочих місцях працювали 9 бібліотек, у змішаному форматі – 5; у 2023 р. – 13 бібліотек працюють виключно на робочих місцях, тільки бібліотека ХНМУ працює у змішаному форматі через близькість Харківської області до кордону з країною-агресоркою та постійні обстріли й небезпеку, зокрема через важкі бої на Куп'янсько-Лиманському напрямку. Варто зауважити, що формат роботи та кількість співробітників, що працюють на робочих місцях, на пряму залежить від територіального розташування університетів по відношенню до районів проведення активних бойових дій у 2022 та 2023 роках. Проте, не зважаючи на територіальне розташування, на питання «Чи обслуговує бібліотека користувачів на робочих місцях?» усі бібліотеки відповіли «так» і у 2022 р., і у 2023 р.

Безумовно, війна негативно вплинула на кадрове забезпечення бібліотек: у наближених до бойових дій регіонах

частина працівників, а це переважно жінки, вимушені були евакуюватись в більш безпечні області України або виїхати за кордон, в першу чергу вивезти в безпечне місце дітей. Проте навіть не всі працівники, що залишились у своїх містах, могли працювати на робочих місцях або дистанційно – вони перебували в простоті або призупинили дію трудового договору згідно Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (2022).

На діаграмах 1 та 2 видно скільки у відсотковому співвідношенні і в якому форматі працювали колективи університетських бібліотек. Так, у 2022 році в більшості бібліотек колективи працювали в стінах університетів: 10 бібліотек – 90–100% працівників на робочих місцях, 4 бібліотеки – 12–26,8% працівників на робочих місцях, в 3 бібліотеках частина співробітників працювала дистанційно. Низький відсоток співробітників, що працювали в стінах бібліотек, та певний відсоток таких, що працювали дистанційно, спостерігається в регіонах, де відбувались бойові дії, або наближених до них. У 2023 році в бібліотеках цих регіонів кількість працюючих на робочих місцях зросла до 33–71,4%, дистанційний формат роботи залишився тільки в одній бібліотеці (ХНМУ), проте зберігається значний відсоток тих, хто не може працювати ні на робочому місці, ані дистанційно.

Усі 14 бібліотек продовжили підтримувати освітній та науковий процеси медичних університетів: переважна

Діаграма 1

Діаграма 2

Діаграма 3

більшість бібліотечних колективів здійснювала аналітико-синтетичну обробку друкованих документів (у 2022 р. – 71,4%, у 2023 р. – 100%), працювала з електронними ресурсами власної (у 2022 р. – 85,1%, у 2023 р. – 100%) та зовнішньої генерації (у 2022 р. – 78,6%, у 2023 р. – 100%), проводила віддалену роботу з користувачами (у 2022 р. – 78,6%, у 2023 р. – 100%), деякі колективи організовували масові заходи в стінах бібліотек (у 2022 р. – 42,9%, у 2023 р. – 57,1%) та в онлайн-форматі (у 2022 р. – 42,9%, у 2023 р. – 78,6%) тощо (див. діаграму 3).

Важливим елементом діяльності бібліотек стала організація волонтерської допомоги захисникам України та цивільному населенню. Переважна більшість бібліотек (10 з 14 – 71,4%) проводить волонтерську діяльність: для захисників України – плетіння маскувальних сіток, «кікімор», збір коштів і закупка продуктів для поранених у військових шпиталях, пошив пов'язок для ТРО, збір, передача металевих банок для оконних свічок і скляних банок для закуток та їх виготовлення; збір пластикових кришок для переробки на виготовлення протезів для постраждалих бійців, допомога поварам у пекарні, виготовлення сухих сумішей для борщів та супів, передача солодоців, дитячих малюнків і листівок воїнам, організація благодійних виставок-продажів вишитих картин для збору коштів на потреби ЗСУ, забезпечення технічними, лікарськими, гігієнічними засобами, продуктами харчування, виготовлення вишиваних сувенірів та реалізація на закордонних аукціонах і благодійних ярмарках з метою збору коштів для ЗСУ, адресні донати на ремонт автовок для фронту, придбання стаціонарних рацій тощо; для цивільного населення – допомога внутрішньо переселеним особам з організацією поселення, харчування, сортування гуманітарної допомоги, передача одягу та іграшок, проведення заходів з популяризації української мови, національних традицій, організація курсів, а також передача літератури бібліотеці Луганського державного медичного університету для поповнення бібліотечного фонду тощо. Ця діяльність активізувалась у 2022 році й триває сьогодні.

Серед пріоритетних напрямків роботи в реаліях війни у 2022 р. бібліотеки, перш за все, визначили організацію інформаційної підтримки освітнього та наукового процесів університетів, забезпечення здобувачів вищої освіти навчальною літературою, зокрема за місцем проживання, створення електронних інформаційних ресурсів та надання дистанційних послуг, моніторинг публікаційної активності науковців, робота з бібліотечними фондами. Також серед відповідей були: збір інформації про героїзм випускників, студентів, викладачів та співробітників університету, медиків Вінниччини у російсько-українській війні (ВНМУ); робота з внутрішньо переміщеними особами щодо обслуговування, консультації, надання безкоштовного доступу до Інтернету, місця для дистанційної роботи або навчання, безкоштовні скан- або ксерокопії необхідних документів тощо (ДНМУ); вилучення з бібліотечного фонду літератури російською мовою та його поповнення силами власного видавництва (ІФНМУ); робота щодо ліквідації читачької заборгованості, повернення літератури до бібліотечного фонду та його збереження (ХНМУ).

У 2023 р. тенденція щодо пріоритетів в роботі зберіглася, проте з'явилися додаткові напрямки роботи, а саме: створення нового бібліотечного простору з метою розширення спектру надання послуг (ДНМУ); волонтерська допомога ЗСУ (ІФНМУ); оцифрування бібліотечного фонду з метою його збереження (НУОЗ).

Відповідаючи на питання які інновації та досвід враховано чи впроваджено з огляду на практику роботи під час пандемії COVID-19 (у 2022 р.) та під час повномасштабної війни (у 2023 р.), бібліотеки медичних університетів у 2022 р.

зазначили, що найважливішим досвідом під час пандемії коронавірусу стала організація роботи у дистанційному форматі: віддалене обслуговування користувачів, робота з електронними ресурсами, пересилка книг поштою, проведення інформаційних та культурно-просвітницьких заходів в онлайн-форматі з використанням сервісів Microsoft Teams, Google Meet, Zoom тощо. У 2023 р. бібліотеки продовжили впровадження й розширення дистанційних послуг для користувачів, зокрема видачу та повернення літератури через послугу «Книга поштою» (ЗДМФУ, НМУ, ХНМУ), організацію роботи з фондами, е-ресурсами та користувачами у змішаному форматі.

Враховуючи попередній досвід, деякі бібліотеки відзначили, що навчилися поєднувати бібліотечну роботу з волонтерською діяльністю під час війни, організували курси для вивчення української мови для ВПО (ІФНМУ); активізували сторінку у Facebook та сайт бібліотеки (ЗДМФУ); почали максимально наповнювати інституційний репозитарій (НМУ); реалізовувати культурно-просвітницькі проекти, спрямовані на психологічну підтримку (ТНМУ); більш уважно ставитись одне до одного (ДДМУ).

Останнім було питання «Які зміни позитивного чи негативного характеру (управлінські, організаційні, структурні, кадрові тощо) відбулися?». Серед негативних наслідків у 2022 р. бібліотеки зазначили: зміну формату та режиму роботи, гострі кадрові питання – простій, призупинення дії трудового договору або звільнення певної частини колективу (ЗДМФУ, НФаУ, ТНМУ, ХНМУ); скорочення штату бібліотеки (ДДМУ); неповернення літератури, в першу чергу навчальної, і відповідно дефіцит підручників та посібників для видачі на новий навчальний рік (ОНМУ, ТНМУ, ХНМУ); зменшення кількості відвідувань бібліотеки користувачами, не проводилися масові заходи (НМУ); оренда приміщення через відсутність власного приміщення (ДНМУ); у 2023 році: відбулись скорочення штату бібліотек (БДМУ, ДДМУ); зменшилась кількість тих, хто працює, через простій, призупинення дії трудового договору або звільнення співробітників (ДДМУ, ЗДМФУ, ІФНМУ, НУОЗ, НФаУ, ТНМУ, ХНМУ); збільшилось фізичне, емоційне та психологічне навантаження на співробітників, що працюють (ОНМУ, ХНМУ); скоротилась кількість здобувачів освіти, зокрема іноземних студентів (ДДМУ, ХНМУ); втрачається бібліотечний фонд через неповернення літератури (ЛНМУ, ХНМУ); відсутнє фінансування для передплати періодичних видань та придбання книг, товарів для забезпечення бібліотечних процесів (БДМУ, ПДМУ, ХНМУ). Бібліотека ДНМУ за час повномасштабної війни тричі змінювала приміщення, що негативно відобразилося на всіх сферах її діяльності, на початок нового навчального 2023/2024 року там працював лише один бібліотекар.

Попри складні умови воєнного стану в Україні бібліотеки медичних університетів зазначили і позитивні зміни, що відбулись продовж 2022–2023 рр. – в першу чергу надання міжнародними компаніями безкоштовного доступу до своїх ресурсів на підтримку українських освітян, що стало суттєвою підтримкою дистанційного навчання. Серед позитивних змін також зазначено наступне: не зазнали змін структура та кадрове забезпечення бібліотеки (НМУ, ПДМУ); створено новий структурний підрозділ – відділ наукових електронних ресурсів та інформаційних технологій (НУОЗ); співробітники набули нових професійних умінь і навичок, запроваджено нові форми роботи, розширено дистанційні послуги, реалізовано ряд культурно-просвітницьких проектів, удосконалено роботу в умовах нових реалій (ВНМУ, ЗДМФУ, ЛНМУ, ПДМУ, ТНМУ, ХНМУ); можливість підвищувати професійні компетентності через участь у фахових онлайн-заходах (ДНМУ); активізувалась міжнародна співпраця, масова та волонтерська робота, розши-

рилося коло користувачів бібліотеки за рахунок тимчасово переміщених осіб, працівників інших ЗВО тощо (ТНМУ). У двох бібліотеках в 2023 р. відбулись реорганізації структур через приєднання медичних академій післядипломної освіти до медичних університетів: Запорізької – до ЗДМФУ, Харківської – до ХНМУ, і відповідно – об'єднання фондів та зусиль.

Важливо відмітити, що у складній для всієї країни час бібліотечні колективи згуртувались задля подолання головної кризи в державі, зокрема ті працівники, які залишились працювати в бібліотеках й тим самим підтримують освіту і науку в університетах.

У деяких бібліотеках не було значних змін: у 2022 р. – в бібліотеці ІФНМУ, у 2023 р. – в бібліотеках ВНМУ, НМУ.

Підсумовуючи результати анкетування «Бібліотеки закладів вищої медичної освіти під час війни» у 2022 та 2023 рр., можна зробити наступні висновки:

- Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України у лютому 2022 р. вплинуло на діяльність практично кожної бібліотеки медичного університету, в першу чергу у прифронтових містах на Сході та Півдні країни. Серед бібліотек є такі, що зазнали пошкоджень або тимчасово переміщені з окупованих територій і не мають власного приміщення;
- Жодна з бібліотек медичних університетів України не припинила роботу під час воєнного стану, вони адаптували свою діяльність під потреби академічної спільноти та українського суспільства загалом, розширивши спектр дистанційних послуг та запровадивши змішану форму роботи;
- Під час війни бібліотеки продовжили свою роботу за всіма напрямками діяльності, віддавши пріоритет форму-

ванню цифрового освітньо-наукового середовища вищу, організації доступу до електронних ресурсів власної та зовнішньої генерації, а також роботі з бібліотечним фондом та його збереженню;

- Бібліотеки підтримали потужний волонтерський рух, який згуртував український народ задля перемоги над російськими окупантами;
- Попри складні умови воєнного стану бібліотеки впроваджують інновації, враховуючи досвід роботи під час пандемії COVID-19 та військового конфлікту;
- Війна призвела до негативних наслідків в роботі університетських бібліотек: відтік кадрів та скорочення штату, зменшення контингенту здобувачів освіти, зокрема з числа іноземних громадян, неповернення й втрата фонду, відсутність фінансування для поповнення фонду, збільшення фізичного, психологічного й емоційного навантаження тощо. Проте, як будь-яка криза, війна відкрила й вікно можливостей, що призвело до позитивних змін, серед яких: безкоштовний доступ до е-ресурсів міжнародних компаній на підтримку українських освітян, активізація благодійництва та масової роботи з ВПО, реорганізації та розширення структур бібліотек, об'єднання фондів, а також згуртування бібліотечних колективів для подолання кризи.

Таким чином, бібліотеки медичних університетів України довели свою спроможність протистояти будь-якій кризовій ситуації, навіть під час військової агресії, та забезпечити безперервний інформаційний супровід освітнього та науково-дослідного процесів ЗВМО.